

Bengt Mohlin, Marie Follin og Catharina Hagberg:

Ortodonti. Varför? När? Hur?

Denne svenskspråklige læreboken i kjeveortopedi er skrevet for studenter og allmenntannleger. Boken er klinisk rettet og i de 13 kapitlene er hovedvekten lagt på å besvare spørsmålene i bokens undertittel: hvorfor, når og hvordan?

Forfatterne har som utgangspunkt at allmenntannlegens hovedoppgave er å stille diagnose og vurdere behandlingsbehov. Spesialisten skal gi råd om behandling og prognose i de tilfellene som egner seg for behandling i allmennpraksis. Prinsippene for slik behandling blir gjort rede for. Det er bokens intensjon at allmenntannlegen skal kunne informere pasient og foresatte om konsekvenser av malokklusjon, hva som kan oppnås gjennom behandling, hvordan den gjennomføres og hvilke risikofaktorer som er knyttet til slik behandling. Derfor har kapitlene om anamnese, diagnostikk og konsekvenser ved ubehandlet malokklusjon fått bred plass.

Både i *Förord* og *Introduktion* understreker forfatterne betydningen av at beslutning om hvorvidt behandling skal iverksettes, må bygge på konsekvensvurderinger. Negativ effekt på oral funksjon i videste forstand, mulige langsiktige skadevirkninger og potensielle negative psykososiale effekter av ubehandlet malokklusjon blir gitt bred plass. Forfatterne understreker betydningen av at avgjørelse om behandling må fattes på individuelt grunnlag etter en samlet vurdering. Derfor hevder de at kjeveortopediske indekser er uegnet som beslutningsgrunnlag for den enkelte pasient. Et eget kapittel gjør rede for og diskuterer de behandlingsindeksene som er vanligst benyttet i nordiske land. Enkel kjeveortopedisk apparatur beskrives summarisk.

Boken gir en logisk oppbygd oversikt over disse temaene i overensstemmelse med dagens forståelse av kjeveortopediens grunnleggende forutsetninger og behandlingsprinsipper. Teksten er lett

tilgjengelig og illustrert med i alt 130 figurer, i hovedsak kliniske fotografier i svart-hvitt. En norsk leser bør være oppmerksom på at deler av teksten har som forutsetning en noe annen organisering og arbeidsdeling mellom allmenntannlege og spesialist enn det som er vanlig i Norge. Boken vil være et nyttig hjelpemiddel i undervisningen av tannlege- og tannpleierstudenter, kanskje særlig på grunn av den grundige gjennomgangen av diagnostikk og behandlingsindikasjoner.

Arild Stenvik

Stockholm: Förlagshuset Gothia; 2004.
254 sider. ISBN 91-7205-421-2.

Svend Juul:

Epidemiologi og evidens

«**E**pidemiologi og evidens» presenteres som lærebok for introduksjonskurs i epidemiologi ved de videregående helsefaglige utdanningene av bl.a. leger, sykepleiere og ergo- og fysioterapeuter. Kritisk evaluering av faglitteratur prioriteres fremfor beregningsmåter, som betraktes som et middel heller enn et mål i seg selv. Hensikten er å gjøre leseren i stand til å vurdere vitenskapelige artikler med epidemiologisk-statistiske briller samt evne til å omsette resultatene til evidensbasert klinisk praksis.

Etter en kort innledning følger kapitler om grunnleggende mål for forekomst av sykdom/tilstander, årsak og virkning, mål for assosiasjon, studie-design, informasjon og informasjonsproblemer, seleksjon og seleksjonsproblemer, effektmodifikasjon og forveksling («confounding»), vurdering av behandlingseffekt, evidensbasert medisin, diagnostikk og screening (silingsundersøkelse).

Stoffet har en klar praktisk vinkling. Boken krever lite eller ingen forkunnskaper i statistikk og epidemiologi, og

en utstrakt bruk av illustrative eksempler letter forståelsen av problemstillingene. At de vanskeligste avsnittene er markert slik at de kan forbigås uten at tankerekken brytes er positivt. Det er også til god hjelp at formler og tilsvarende beregninger sammenstilles i tabeller. En kilde til misforståelse eller usikkerhet for nybegynnere kan være at man ikke alltid får samme resultat som vist i tabellene. Dette skyldes at beregningene er utført med mange desimaler, mens resultatene er avrundet til hele tall eller gitt med bare én til to desimaler. Det er positivt at 10 av bokens 12 kapitler suppleres med øvelser og fasitsvar, men dessverre forekommer det enkelte mindre feil, f.eks. i besvarelsen til øvelse 1 og 2.

I logistisk regresjonsanalyse er det vanlig å dikotomisere variablene, men det er ikke en tilstrekkelig begrunnelse for å operere med to typer skalaer innenfor det som tradisjonelt kalles nominale eller klassifiserende skalaer. Prinsippet er i utgangspunktet det samme enten det er to eller flere kategorier, altså mangler det teoretiske grunnlaget for å innføre en slik klassifisering av måleskalaer/-nivåer. Derimot burde forfatteren ha skilt mellom forholdstalls- og intervallskalaer da det er grunnleggende teoretiske forskjeller mellom disse to måleskalaene.

«Epidemiologi og evidens» er skrevet i et lett forståelig språk. Den har en detaljert innholdsfortegnelse, stikkordregister, fire meget nyttige vedlegg som presenterer sentrale statistiske metoder, statistiske tabeller for de hyppigst brukte teoretiske fordelingene, oppgavebesvarelser og et minileksikon hvor sentrale termini forklares/defineres. Trykk og innbinding er av god kvalitet.

«Epidemiologi og evidens» oppfyller sin intensjon som lærebok for introduksjonskurs i generell epidemiologi i helsefaglige utdanninger så vel innholdsmessig som pedagogisk. I odontologisk sammenheng vil boken, på lik linje med andre tilsvarende bøker i generell epidemiologi, være tjenlig for den generelle delen av undervisningen i epidemiologi for kandidater under

videreutdanning. «Epidemiologi og evidens» bør derfor finnes i odontologiske fagbibliotek, men mangelen på omtale og eksempler fra oral epidemiologi begrenser dens relevans og tilsier at odontologer trenger et tillegg i spesiell oral epidemiologi.

Ola Haugejorden

København: Munksgaard Danmark; 2004. 255 sider, 83 tabeller, 53 figurer. ISBN 87-628-0502-9.

Dag Viljen Poleszynski og

Iver Mysterud:

Sukker – en snikende fare

Med stor oppmerksomhet omkring sukker og helse og stadig medieomtale av begreper som glykemisk indeks og insulinresistens, er dette en bok som utgis på det rette

tidspunkt. Forordet sier ikke noe om målgruppe, men forfatterne formål har vært å «legge fram en samlet framstilling av argumentene mot et høyt sukkerinntak.» Dette må forstås slik at boken er et kampskrift mot sukker, snarene enn en objektiv fremstilling av

temaet sukker og helse. Poleszynski og Mysterud er henholdsvis siviløkonom/ernæringsfysiolog og biolog med spesialiteten zoologisk økologi, førstnevnte trolig kjent blant tannleger som en innbitt fluormotstander.

Boken er en delikat trykksak med oversiktlig layout. Den er inndelt i 18 kapitler som omhandler alt fra sukkets historie, menneskers trang til søtt i et evolusjonsperspektiv, kroppens behov for søtt og sukkers skadelige virkning på helsen, til sukkerinnhold i matvarer, naturlige og kunstige sukkererstatninger og hva som kan og bør gjøres for å få ned sukkerforbruket. Referanser er markert fortløpende for hvert kapittel, men hvis man ønsker å sjekke disse referansene, må man finne dem igjen i en alfabetisk referanseliste. Boken inneholder seks vedlegg om følgende: 1. Sukkerets mange skadevirkninger, 2. Oversikt over naturlige og kunstige sukkererstatninger, 3. Pionerer i forskningen på sukkerets skadevirkninger, 4. Glykemisk indeks, 5. Frokostblandingers næringsinnhold og 6. Næringsinnhold i mørke sjokolader.

Hvis man skal ta forfatterne budskap på alvor, er det nesten ikke grenser for hva sukkerinntak kan medføre av helseskader. Sukker forstyrrer kroppens hormonbalanse, tapper oss for vitaminer og mineraler, svekker immunforsvaret, fører til fedme, diabetes type 2

og hjerte-karsykdommer og bidrar til atferdsproblemer og psykiske lidelser – og selvsagt karies. Det er vanskelig for denne anmelder å vurdere hvor god dokumentasjonen for alle disse lidelsene er. Men det gir en viss grunn for skepsis når det fremsettes påstand om at vannfluoridering ble innført for at aluminiumsindustrien skulle bli kvitt sine avfallsprodukter – og referansen er en av forfatterne artikkel om temaet. En annen innvending er at boken er svært ordrik, og den ville pedagogisk sett vunnet på en viss innstramming.

Til tross for denne smule mistanke om at ikke alle påstander er like godt dokumentert, vil jeg ikke nøle med å anbefale boken for Tidendes lesere. For tannleger vil det være nyttig å vite noe om hvorfor folk har en hang til søtt, om sukkeravhengighet og at sukker ikke bare er skadelig for tennene, men i stor grad også for resten av kroppen. Det er neppe aktuelt å lese denne boken fra perm til perm, men med et godt stikkordregister kan den være en nyttig oppslagsbok.

Reidun Stenvik

Oslo: Gyldendal Norsk Forlag; 2004. 399 sider inkl. vedlegg, noter, referanseliste og stikkordregister. ISBN 82-05-33259-2.